

ISTRAŽIVANJE TRŽIŠTA RADA U BOSNI I HERCEGOVINI 2020/2021.

TEMATSKI IZVJEŠTAJ

ŽENE NA TRŽIŠTU RADA 2020/2021

Finansira
Evropska unija

**UNAPREĐENJE ISTRAŽIVANJA
TRŽIŠTA RADA**

Izdavači:**Agencija za rad i zapošljavanje Bosne i Hercegovine**

71 000 Sarajevo
Đoke Mazalića 3

Telefon: 033/560-340
e-mail: kabinet@arz.gov.ba
web: <http://arz.gov.ba/>

Projekat Evropske unije "Unapređenje istraživanja tržišta rada"

71 000 Sarajevo
La Benevolencija 8

Telefon: 033/834-059
e-mail: rama@niras.com

Urednik:

Siniša Veselinović, Šef odsjeka za domaće tržište rada

Stručni konsultanti:

Dr.sc. Ljiljan Veselinović
Dr.sc. Ranko Markuš

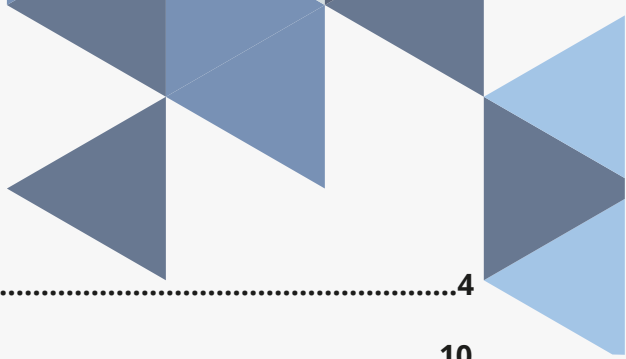
Tiraž:

200 primjeraka

Ovaj izvještaj je izrađen uz tehničku podršku projekta „Unapređenje istraživanja tržišta rada“, koji finansira Evropska unija i provodi konzorcij NIRAS IC Sp z oo, GOPA Worldwide Consultants, GOPA mbH Njemačka i Zavod za zapošljavanje Republike Francuske.

Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost autora i ne odražava nužno stavove Evropske unije.

(C) 2021 European Commission

SADRŽAJ

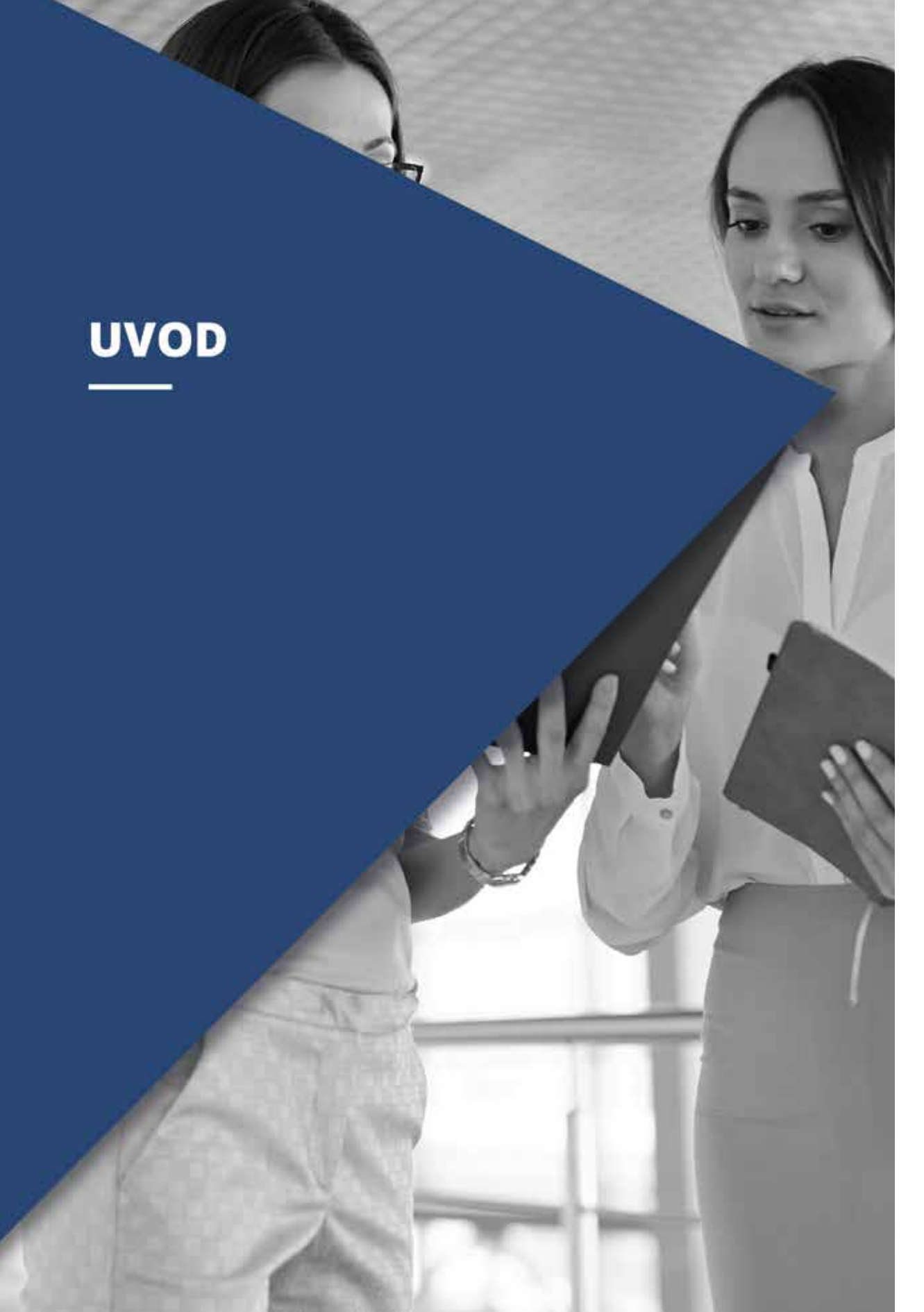
POJMOVNIK.....	4
UVOD.....	10
NOVA ZAPOSŁJAVANJA U 2020.GODINI.....	14
ZAPOSŁJAVANJE ŹENA.....	14
NOVA ZAPOSŁJAVANJA PREMA SPOLU I ZANIMANJU.....	20
PRESTANAK UGOVORA O RADU U 2020. GODINI.....	24
NOVA ZAPOSŁJAVANJA PREMA SPOLU I ZANIMANJU.....	24
PREKIDI UGOVORA O RADU PREMA SPOLU I ZANIMANJU.....	28
ZANIMANJA: NETO DOBITNICI I GUBITNICI.....	32
ZAKŁJUČCI.....	36

POJMOVNIK

Anketiranje	Strategija prikupljanja podataka koja omogućava prikupljanje kvantitativnih podataka koji se kasnije mogu analizirati koristeći deskriptivnu i inferencijalnu statistiku. Anketiranje se uobičajeno sprovodi uz pomoć upitnika na prethodno odabranom uzorku poslodavaca. Poslodavci kroz postupak anketiranja daju odgovore na unaprijed definisana pitanja, koji mogu predstavljati i subjektivne stavove poslodavaca. Podaci prikupljeni na slučajnom uzorku mogu se generalizovati za cijelu populaciju.
Djelatnost	Pod djelatnošću se podrazumijeva kombinacija resursa kao što su oprema, rad, tehnika proizvodnje, informativne mreže ili proizvodi čiji je rezultat određena roba ili usluge. Djelatnost je određena inputom proizvoda (dobara ili usluga), proizvodnim procesom i outputom proizvoda.
Klasifikacija djelatnosti	Klasifikacija djelatnosti je jedan od osnovnih statističkih normativa koji se koristi pri evidentiranju, prikupljanju, obradi, analizi, diseminaciji i prikazivanju podataka važnih za stanje određene ekonomije, te za analizu i usmjeravanje društvenog i ekonomskog razvoja i njegovih strukturnih promjena. Klasifikacija djelatnosti Bosne i Hercegovine - KD BiH izrađena je na osnovu Statističke klasifikacije ekonomskih djelatnosti u EU – NACE Rev.1.1 i usporediva je sa Međunarodnom standardnom industrijskom klasifikacijom svih ekonomskih djelatnosti Ujedinjenih naroda.
Mala preduzeća (pravna lica)	Poslovni subjekti čiji je prosječni broj zaposlenih u godini za koji se podnosi finansijski izvještaj do 49, te čija je prosječna vrijednost poslovne imovine na kraju poslovne godine ili ukupan godišnji prihod u granicama definisan zakonom.
Poslodavci	Poslodavac iz perspektive ovog istraživanja je organizacija, institucija, agencija, kompanija, neprofitna udruženja koji ima pet (5) i više zaposlenih i koji redovno izmiruje obavezne poreze i doprinose.
Poslovni rezultat	Zbir svih raznovrsnih učinaka preduzeća (tj. proizvoda i usluga). Izražava se kroz: količinu proizvoda i usluga, prihod i dobit.

Prestanak ugovora o radu	Pod ovim pojmom se smatra prestanak radnog odnosa po različitim osnovama. Radni odnos radnika prestaje kada prestane da važi ugovor o radu zaključen između radnika i poslodavca kojim je uređen njihov međusobni odnos. Šira definicija prestanka ugovornih odnosa između radnika i poslodavaca u smislu ovog istraživanja obuhvata prekid ugovora o radu, penzionisanje radnika, te bilo koji drugi razlog za prestanak radnog odnosa u analiziranom periodu.
Srednja preduzeća (pravna lica)	Poslovni subjekti čiji je prosječni broj zaposlenih u godini za koji se podnosi finansijski izvještaj od 50 do 249, te čija je prosječna vrijednost poslovne imovine na kraju poslovne godine ili ukupan godišnji prihod u granicama definisan zakonom.
Uzorkovanje	Za ispitivanja tržišta rada je na osnovu master uzorka ukupne populacije poslodavaca metodom stratificiranog slučajnog uzorka izdvojen uzorak poslodavaca koji su imali pet (5) i više zaposlenih, sortiranih u male, srednje i velike poslodavce po djelatnostima i koji redovno izmiruje obavezne poreze i doprinose.
Velika preduzeća (pravna lica)	Poslovni subjekti čiji je prosječni broj zaposlenih u godini za koji se podnosi finansijski izvještaj 249 i više, te čija je prosječna vrijednost poslovne imovine na kraju poslovne godine ili ukupan godišnji prihod u granicama definisan zakonom.
Zanimanje	Zanimanje je skup poslova i radnih zadataka (radnih mjesta) koji su svojim sadržajem i vrstom organizacijski i tehnološki toliko srodni i međusobno povezani da ih obavlja jedan izvršitelj koji posjeduje odgovarajuća znanja, sposobnosti i vještine. U statistici zanimanje podrazumijeva posao (radno mjesto) što ga obavlja osoba radi sticanja sredstava za život.
Zaposleni	Zaposleni su sve osobe koje su zasnovale radni odnos s poslodavcem, na određeno ili neodređeno vrijeme, neovisno o dužini radnog vremena i vlasništvu pravne osobe. U zaposlene su uključeni pripravnici, osobe na porodnom dopustu i bolovanju te osobe koje su iz bilo kojeg razloga odsutne s posla do prekida radnog odnosa.

UVOD

ŽENE NA TRŽIŠTU RADA BiH

UZORAK

2.564

anketiranih poslodavaca
na nivou Bosne i Hercegovine

78.3%

malih preduzeća
u uzorku

30.0%

pripada djelatnosti
trgovine na veliko i na
malo; popravak motornih
vozila i motocikala

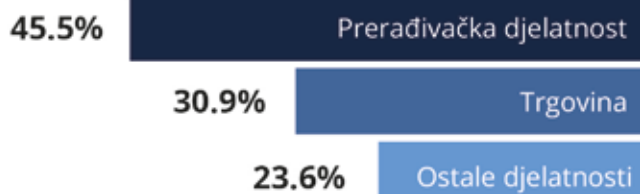
ZAPOSŁJAVANJE ŽENA U 2020.

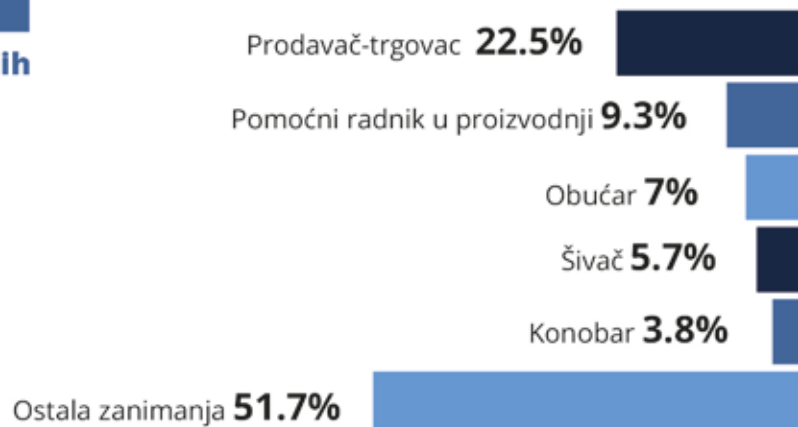
37%

Svih novozaposlenih
radnika su žene

DJELATNOSTI SA NAJVEĆIM PROCENTOM NOVOZAPOSLNIH ŽENA

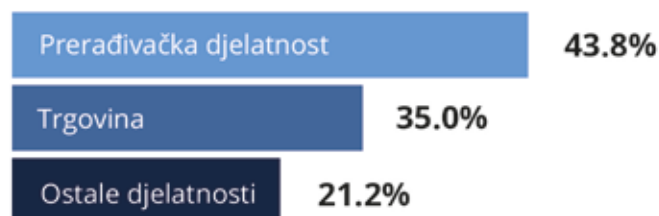
NAJTRAŽENIJA ZANIMANJA MEĐU ŽENAMA

ŽENE NA TRŽIŠTU RADA BiH

PRESTANAK UGOVORA O RADU MEĐU ŽENAMA

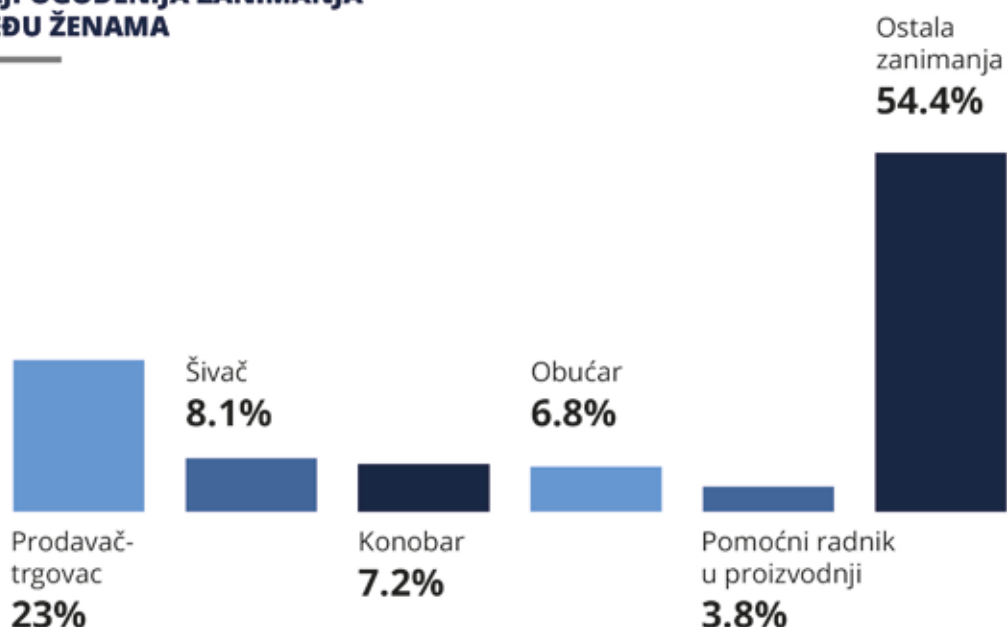
DJELATNOSTI SA NAJVEĆIM PROCENTOM NOVOZAPOSLENIH ŽENA

40%

**Svih prestanaka
ugovora o radu**

NAJPOGOĐENIJA ZANIMANJA MEĐU ŽENAMA

Udio muškaraca i žena u broju

A) Novozaposlenih radnika po zanimanju

■ Muškarci ■ Žene

B) Prestanaka ugovora o radu po zanimanju

■ Muškaraca ■ Žena

UVOD

Krajem 2020. i početkom 2021. godine Federalni zavod za zapošljavanje, Zavod za zapošljavanje Republike Srpske i Zavod za zapošljavanje Brčko Distrikta BiH proveli su istraživanje tržišta rada koristeći zajednički usaglašenu metodologiju i anketni upitnik. Cilj istraživanja je sagledavanje situacije u pogledu izazova sa kojim su se poslodavci suočavali u 2020. godini, te ispitivanje potreba tržišta rada za radnicima u 2021. godini. Nakon provedenih pojedinačnih istraživanja i prezentacije rezultata od strane entitetskih zavoda i Zavoda za zapošljavanje Brčko Distrikta, kreiran je konsolidovan izvještaj kojim se prikazuju podaci na nivou Bosne i Hercegovine. U tom kontekstu, ovaj izvještaj se naslanja na konsolidovani izvještaj, ali tematski obrađuje pitanja koja se tiču žena na tržištu rada Bosne i Hercegovine. Pristup uzorkovanju koji je korišten od strane svih zavoda je stratificirani pristup uzorkovanju, pri čemu su ključne varijable stratifikacije djelatnost (sektor) i veličina kompanije. Ukupno je anketirano 2.429 poslodavaca na nivou Bosne i Hercegovine. U uzorku dominiraju mala preduzeća (78,34%), što zapravo i oslikava stvarno stanje u ekonomiji. Srednja preduzeća čine 15,89% uzorka, a velika 5,76%.

Tabela 1. Uzorak prema veličini anketiranih poslodavaca

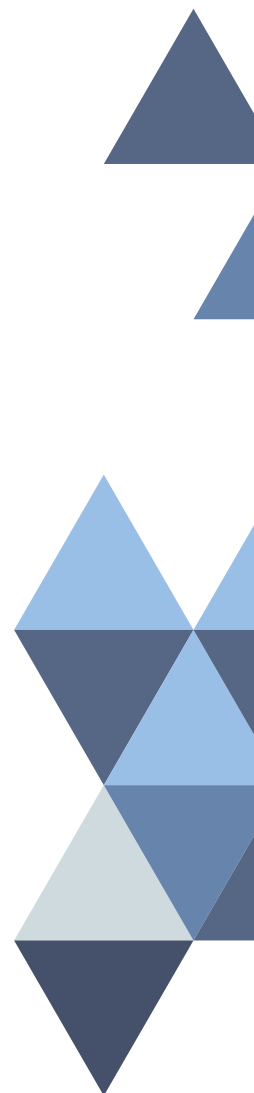
Veličina	FBiH	RS	Brčko Distrikt	Ukupno - BiH	Procent
Mala preduzeća	1.003	695	205	1.903	78,34%
Srednja preduzeća	165	209	12	386	15,89%
Velika preduzeća	64	74	2	140	5,76%
Ukupno	1.232	978	219	2.429	100,00%

Najveći procent preduzeća u uzorku nalazi se u djelatnosti G - Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala (30,0%), C - Prerađivačka industrija (24,7%) i H - Prijevoz i skladištenje (7,0%). Ove tri djelatnosti čine 61,7% anketiranih poslodavaca.

Tabela 2. Uzorak prema djelatnosti anketiranih poslodavaca

Djelatnost	FBiH	RS	Brčko Distrikt	Ukupno - BiH	Procent
A: Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov	-	-	8	8	0,3%
B: Vađenje ruda i kamena	10	16	-	26	1,1%
C: Prerađivačka industrija	322	250	28	600	24,7%
D: Proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	1	13	-	14	0,6%
E: Snabdijevanje vodom; uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	28	25	2	55	2,3%
F: Građevinarstvo	119	86	14	219	9,0%
G: Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala	304	323	102	729	30,0%
H: Prijevoz i skladištenje	74	71	25	170	7,0%
I: Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo)	132	26	2	160	6,6%
J: Informacije i komunikacije	46	34	6	86	3,5%
K: Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	8	6	1	15	0,6%
L: Poslovanje nekretninama	9	14	2	25	1,0%
M: Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	104	86	16	206	8,5%
N: Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	34	16	1	51	2,1%
O: Javna uprava i odbrana; obavezno socijalno osiguranje	-	-	1	1	0,0%
Q: Djelatnost zdravstvene i socijalne zaštite	-	1	5	6	0,2%
P: Obrazovanje	-	-	1	1	0,0%
R: Umjetnost, zabava i rekreacija	18	8	4	30	1,2%
S: Ostale uslužne djelatnosti	23	3	1	27	1,1%
Sve djelatnosti	1.232	978	219	2.429	100,0%

Anketa poslodavaca sadržavala je pitanje koje je pratilo nova zapošljavanja i različiti vidovi prestanaka ugovora o radu u 2020. godini (u odnosu na 2019. godinu), gdje se od svakog poslodavca očekivalo da odgovore na pitanja o broju novozaposlenih i radnika kojima je prestao ugovor o radu (otpušteni, prekid ugovora o radu i penzionisanih). Broj novozaposlenih i broj osoba kojima je prestao ugovor o radu prikupljen je na odabranom broju zanimanja od interesa, s tim da su poslodavci mogli navesti i druga (ostala) zanimanja. Pored zanimanja, poslodavci su informacije o broju zaposlenih i otpuštenih razvrstavali po spolu. Podaci razvrstani po spolu predstavljaju osnovu za izradu ovog tematskog izvještaja.

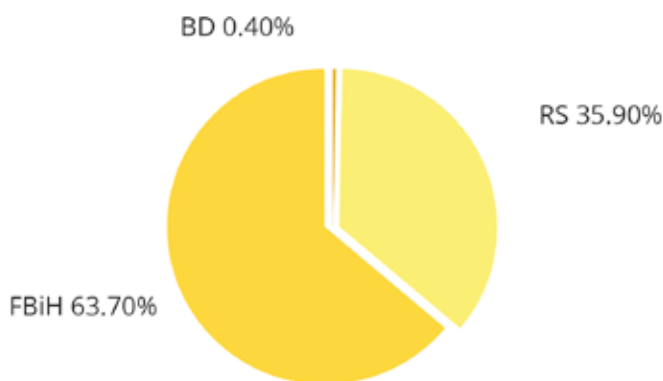

NOVA ZAPOSŁJAVANJA U 2020. GODINI

NOVA ZAPOSŁJAVANJA U 2020.GODINI

U 2020. godini preduzeća u uzorku su zaposlila 8.721 radnika. Najveći procent novih zapošljavanja (63,7%) realizovan je na području Federacije Bosne i Hercegovine, dok je 35,9% na području Republike Srpske. Zapošljavanja na području Brčko Distrikta čine 0,4% ukupnih zapošljavanja.

Grafikon 1. Nova zapošljavanja po entitetima, procent novozaposlenih radnika

ZAPOSŁJAVANJE ŹENA

Posmatrano na nivou ekonomije Bosne i Hercegovine, Źene su činile 37% ukupnog broja novozaposlenih radnika/ca. Procent novozaposlenih Źena po entitetima iznosi 32,7% u Republici Srpskoj, 36,4% Brčko Distriktu i 39,4% u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Tabela 3. Procent novozaposlenih Źena po entitetima/distriktu

Entitet/Distrikt	Novozaposleni radnici		
	Ukupno	Źene	Udio Źena (%)
FBiH	5.558	2.188	39,4%
RS	3.130	1.024	32,7%
BD	33	12	36,4%
Ukupno	8.721	3.224	37,0%

Od ukupnog broja novozaposlenih žena, najveći procent (45,5%) je zaposlen u prerađivačkog djelatnosti (C), a 30,9% u trgovini na veliko i na malo; te popravak motornih vozila i motocikala (G). U ove dvije djelatnosti zaposleno je ukupno 76,4% novih radnica u 2020. godini.

Tabela 4. Nova zapošljavanja žena u 2020. godini po djelatnostima

Djelatnost	Nova zapošljavanja žena u 2020. godini				
	FBiH	RS	BD	Ukupno - BiH	%
A: Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov*	-	-	7	7	0,2%
B: Vađenje ruda i kamena	2	15		17	0,5%
C: Prerađivačka industrija	1.018	447	1	1.466	45,5%
D: Proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	3	14	-	17	0,5%
E: Snabdijevanje vodom; uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	2	20	0	22	0,7%
F: Građevinarstvo	2	5	0	7	0,2%
G: Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala	716	277	3	996	30,9%
H: Prijevoz i skladištenje	19	30	1	50	1,6%
I: Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo)	108	29	0	137	4,3%
J: Informacije i komunikacije	83	48	0	131	4,1%
K: Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	-	2	-	2	0,1%
L: Poslovanje nekretninama	-	4	-	4	0,1%
M: Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	29	72	-	101	3,1%
N: Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	90	7	-	97	3,0%
R: Umjetnost, zabava i rekreacija	105	53	-	158	4,9%
S: Ostale uslužne djelatnosti	11	1	-	12	0,4%
Ukupno	2.188	1.024	12	3.224	100,00%

* Djelatnost koja nije obuhvaćena istraživanjima u FBiH i RS

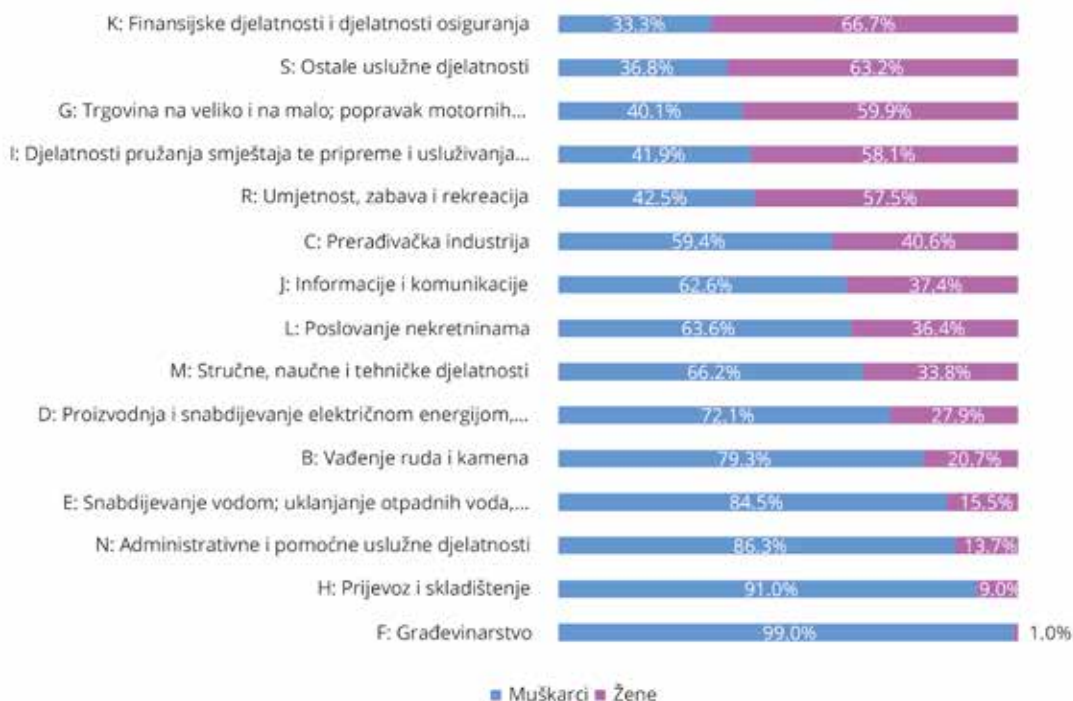
Najveći procent novih zapošljavanja žena realizovan je u velikim preduzećima (55%), dok je 21,7% zaposleno u malim, a 22,8% u srednjim preduzećima. Iako velika preduzeća čine procentualno mali broj ukupnog broja preduzeća, njihova uloga i značaj u kreiranju radnih mjesta nije zanemariv, posebno u kontekstu zapošljavanja žena.

Tabela 5. Nova zapošljavanja žena u 2020. godini po veličini preduzeća

Veličina	Nova zapošljavanja žena u 2020. godini				
	FBiH	RS	BD	Ukupno - BiH	% ¹
Mala	460	229	12	701	21,7%
Srednja	442	292	0	734	22,8%
Velika	1.286	503		1.789	55,5%
Ukupno	2.188	1.024	12	3.224	100,0%

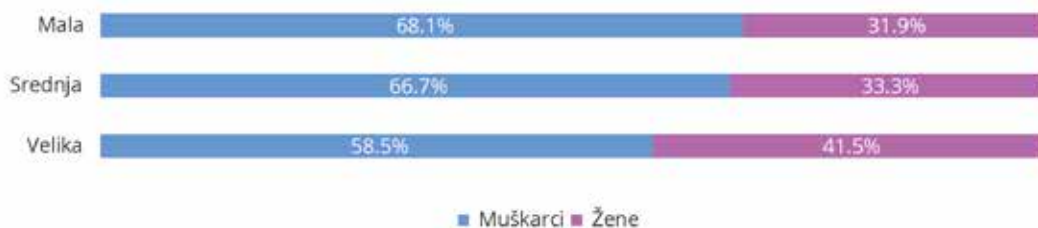
¹ U odnosu na ukupan broj novozaposlenih

Posmatrano po broju novih zapošljavanja u specifičnim djelatnostima, žene posebno dominiraju u finansijskog djelatnosti i djelatnosti osiguranja (čine 66,7% svih novozaposlenih u djelatnosti), ostale uslužne djelatnosti (63,2%), trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala (59,9%), djelatnost pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (58,1%) i umjetnost, zabava i rekreacija (57,5%). U ostalim djelatnostima žene su zastupljene ispod 50%, dok su jako malo zastupljene u djelatnostima F (Građevinarstvo); H (Prijevoz i skladištenje); N (Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti), i E (Snabdijevanje vodom; uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša) – ispod 15,5% u svakoj djelatnosti.

Grafikon 2. Procentualna zastupljenost žena u novim zapošljavanjima po djelatnostima, procent žena i muškaraca u pripadajućoj djelatnosti

Kada se posmatraju nova zapošljavanja u preduzećima različite veličine, žene čine 41,5% novozaposlenih u velikim preduzećima, 33,3% u srednjim, a 31,9% u malim.

Grafikon 3. Procentualna zastupljenost žena u novim zapošljavanjima po veličini preduzeća, procent žena i muškaraca u pripadajućoj kategoriji

U tri djelatnosti gdje žene čine najveći procent novozaposlene radne snage, prema informacija za februar 2021. godine dostupnim od Agencije za statistiku Bosne i Hercegovine, plaće su u manje u odnosu na prosjek (961 KM). Radi se o djelatnostima trgovine (G), hotelijerstva i ugostiteljstva (I) i umjetnost, zabava i rekreacija (R). U dvije djelatnosti, finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja (K) i ostale uslužne djelatnosti (K) plaće su iznad prosječne plaće za februar 2021. godine, a u tim djelatnostima žene čine između 63% i 67% novozaposlene radne snage.

Tabela 6. Prosječne plate po djelatnostima i procentualna zastupljenost žena u novim zapošljavanjima

Djelatnost	Prosječne plaće (februar 2021. godine) ¹	Procentualna zastupljenost žena u novim zapošljavanjima ²
A: Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov	804 -	n.o.
B: Vađenje ruda i kamena	1112 +	20,70%
C: Prerađivačka industrija	724 -	40,60%
D: Proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	1471 +	27,90%
E: Snabdijevanje vodom; uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	889 -	15,50%
F: Građevinarstvo	668 -	1,0%
G: Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala	719 -	*59,90%
H: Prijevoz i skladištenje	828 -	9,00%
I: Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo)	581 -	*58,10%
J: Informacije i komunikacije	1384 +	37,40%
K: Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	1558 +	*66,70%
L: Poslovanje nekretninama	803 -	36,40%

¹ Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine (2021). Prosječne mjesečne isplaćene neto plaće zaposlenih, februar 2021. godine http://www.bhas.gov.ba/data/Publikacije/Saopštenja/2021/LAB_04_2021_02_1_BS.pdf

² Podaci sa grafikona 2.

M: Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	1042 +	33,80%
N: Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	658 -	13,70%
O: Javna uprava i odbrana, obavezno socijalno osiguranje	1336 +	n.o.
P: Obrazovanje	996 +	n.o.
Q: Djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite	1261 +	n.o.
R: Umjetnost, zabava i rekreacija	716 -	*57,50%
S: Ostale uslužne djelatnosti	1076 +	*63,20%

+ Prosječna plaća iznad prosjeka za februar (961 KM)

- Prosječna plaća ispod prosjeka za februar (961 KM)

* Više od 50% novozaposlenih radnika u djelatnosti su žene n.o. – djelatnost nije obuhvaćena istraživanjem

NOVA ZAPOŠLJAVANJA PREMA SPOLU I ZANIMANJU

Najčešće zanimanje među ženama su: prodavač-trgovac, pomoćni radnik u proizvodnji, obučar, šivač, konobar i obučarski radnik – šivač gornjih dijelova obuće. Na ovih šest zanimanja odnosi se 51,1% ukupnog broja novozaposlenih žena u 2020. godini. Istraživanja na osnovu ILOSTAT³ podataka pokazuje da su mnoga zanimanja širom svijeta podijeljena po osnovu roda i da u nekim zanimanjima dominiraju žene (poput poslova lične njege, zdravstvenih radnika, čistači i pomagači, službenici, zdravstveni radnici, službenici korisničke službe i slično).

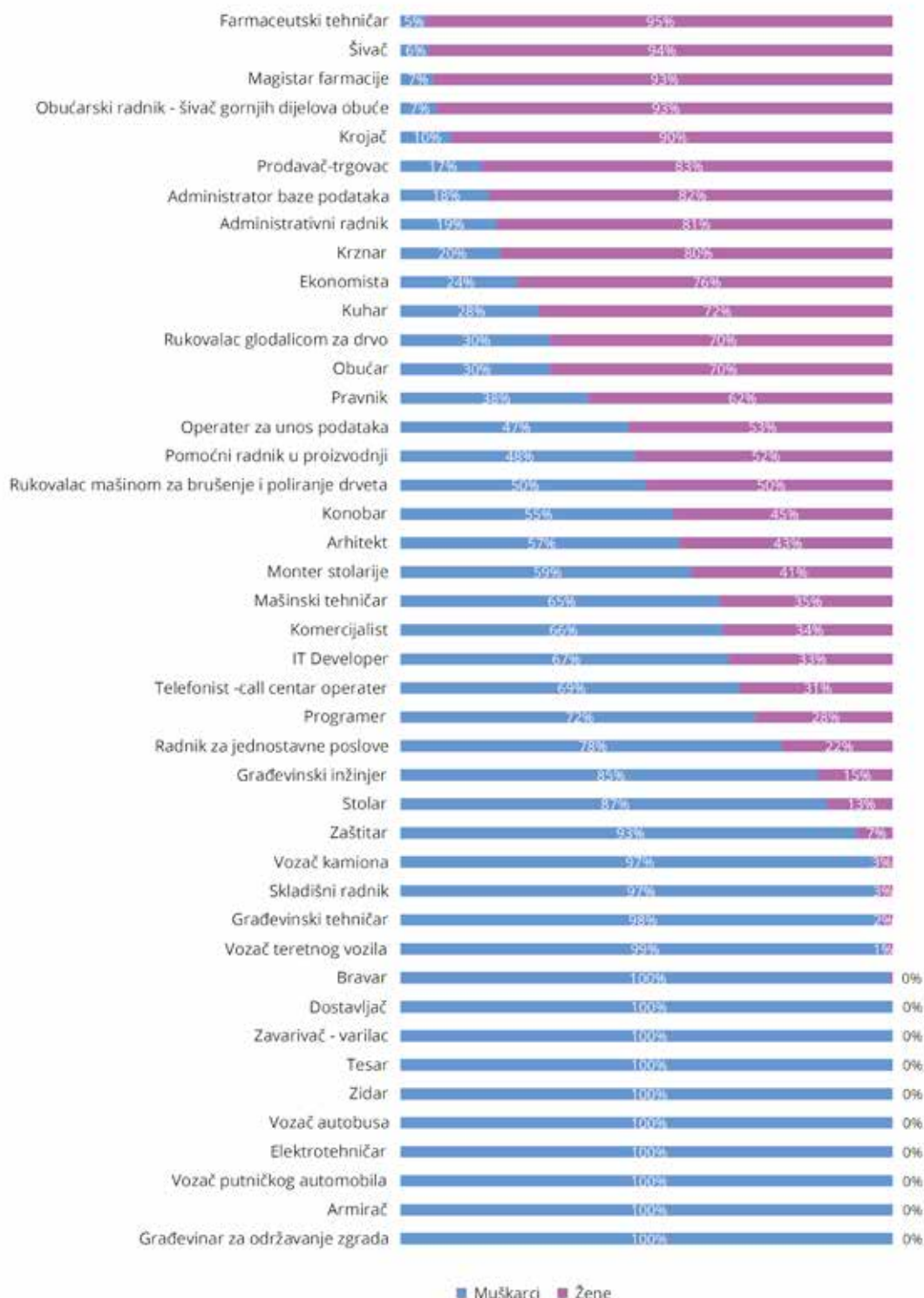
Tabela 7. Najčešća zanimanja među ženama

Zanimanje	FBiH	RS	BD	Ukupno - BiH	Procent	Kumulativno
Prodavač-trgovac	590	135	0	725	22,5%	22,5%
Pomoćni radnik u proizvodnji	102	197	0	299	9,3%	31,8%
Obučar	219	8	0	227	7,0%	38,8%
Šivač	152	32	0	184	5,7%	44,5%
Konobar	110	13	0	123	3,8%	48,3%
Obučarski radnik - šivač gornjih dijelova obuće	90	0	0	90	2,8%	51,1%
Radnik za jednostavne poslove	50	35	0	85	2,6%	53,8%
Kuhar	57	22	0	79	2,5%	56,2%
Krojač	46	25	0	71	2,2%	58,4%
Administrativni radnik	31	30	1	62	1,9%	60,3%
Ekonomista	22	39	0	61	1,9%	62,2%
Mašinski tehničar	1	45	0	46	1,4%	63,6%
Krznar	43	0	0	43	1,3%	65,0%
Zaštitar	43	0	0	43	1,3%	66,3%
Magistar farmacije	26	16	0	42	1,3%	67,6%
Administrator baze podataka	41	0	0	41	1,3%	68,9%

³ ILO (2020). These occupations are dominated by women. Izvor: <https://ilostat.ilo.org/these-occupations-are-dominated-by-women/>

Rukovalac mašinom za brušenje i poliranje drveta	20	21	0	41	1,3%	70,2%
Farmaceutski tehničar	2	26	10	38	1,2%	71,3%
Telefonist -call centar operater	0	37	0	37	1,1%	72,5%
Komercijalist	7	24	0	31	1,0%	73,4%
Ostala zanimanja	536	319	1	856	26,6%	100,0%

Zanimanja u kojima žene značajno dominiraju odnose se na: farmaceutski tehničar (95% svih novozaposlenih), šivač (94%), magistar farmacije (93%), obučarski radnik (93%), krojač (90%), dok zanimanja u kojima nema niti jedne zaposlene žene su: bravar, dostavljač, zavarivač – varilac, tesar, zidar, vozač autobusa, elektrotehničar, vozač putničkog automobila, armirač i građevinar za održavanje zgrada. Poređenja radi, podaci Međunarodne organizacije rada pokazuju da u prodaji žene dominiraju sa 52% učešća, dok na uzorku Bosne i Hercegovine prodavači-trgovci u 2020. godini čine 83% novozaposlene radne snage.

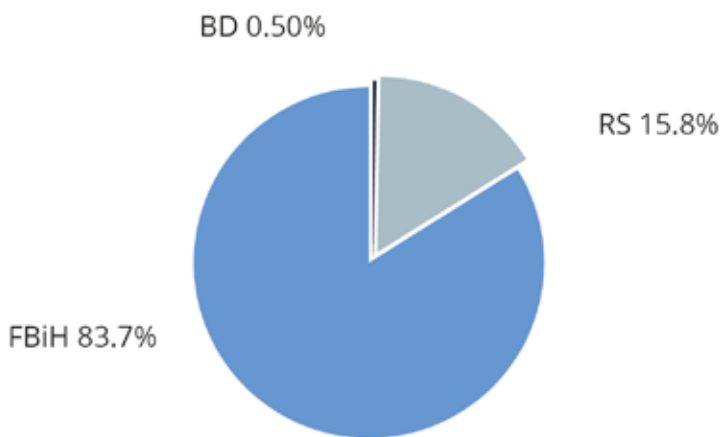
Grafikon 4. Procent novozaposlenih zaposlenosti prema spolu i zanimanju (za zanimanja sa više od 30 novozaposlenih)

PRESTANAK UGOVORA O RADU U 2020. GODINI

PRESTANAK UGOVORA O RADU U 2020. GODINI

U 2020. godini preduzeća u uzorku su imala 10.446 prestanaka ugovora o radu (otpušteni, prekid ugovora o radu i penzionisani). Najveći procent prestanaka ugovora o radu (83,7%) realizovan je na području Federacije Bosne i Hercegovine, dok je 15,8% na području Republike Srpske. Broj prestanaka ugovora o radu na području Brčko Distrikta čine 0,1%.

Grafikon 5. Prestanak ugovora o radu po entitetima, procent radnika

NOVA ZAPOSŁJAVANJA PREMA SPOLU I ZANIMANJU

Od ukupnog broja radnika kojima je u 2020. godini istekao ugovor o radu, žene čine 39,7%. Ako se podaci posmatraju po entitetima žene čine 41,9% svih radnika kojima je u 2020. godini istekao ugovor o radu na području Federacije Bosne i Hercegovine, dok je u Republici Srpskoj i Distriktu Brčko taj procent nešto niži i iznose 29,0% za RS i 12,2% za BD.

Tabela 8. Broj radnika koji su imali prestanak ugovora o radu u 2020. godini

Entitet/Distrikt	Prestanak ugovora o radu		
	Ukupno	Žene	Udio žena
FBiH	8.748	3.663	41,9%
RS	1.649	479	29,0%
BD	49	6	12,2%
Ukupno	10.446	4.148	39,7%

Od ukupnog broja žena koje su u 2020. godini doživjele prestanak ugovora o radu, najveći procent (43,8%) se nalazi u prerađivačkog djelatnosti (C), a 35,0% u trgovini na veliko i na malo; te popravak motornih vozila i motocikala (G). U ove dvije djelatnosti otpušteno je ukupno 78,8% žena u 2020. godini.

Tabela 9. Broj žena koji su u 2020. godini imale prestanak ugovora o radu, po djelatnostima

Djelatnost	FBiH	RS	BD	Ukupno - BiH	Procent
B: Vađenje ruda i kamena	13	19		32	0,8%
C: Prerađivačka industrija	1.590	224	1	1.815	43,8%
D: Proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	2			2	0,0%
E: Snabdijevanje vodom; uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	5	4	1	10	0,2%
F: Građevinarstvo	7	11	0	18	0,4%
G: Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala	1.343	106	3	1.452	35,0%
H: Prijevoz i skladištenje	3	19	0	22	0,5%
I: Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo)	348	52	0	400	9,6%
J: Informacije i komunikacije	38	5	0	43	1,0%
K: Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	13		0	13	0,3%
L: Poslovanje nekretninama	5	14	0	19	0,5%
M: Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	37	9	0	46	1,1%
N: Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	85	6	0	91	2,2%
O: Javna uprava i odbrana; obavezno socijalno osiguranje			1	1	0,0%
R: Umjetnost, zabava i rekreacija	164	9	0	173	4,2%
S: Ostale uslužne djelatnosti	10	1	0	11	0,3%
Ukupno	3.663	479	6	4.148	100,0%

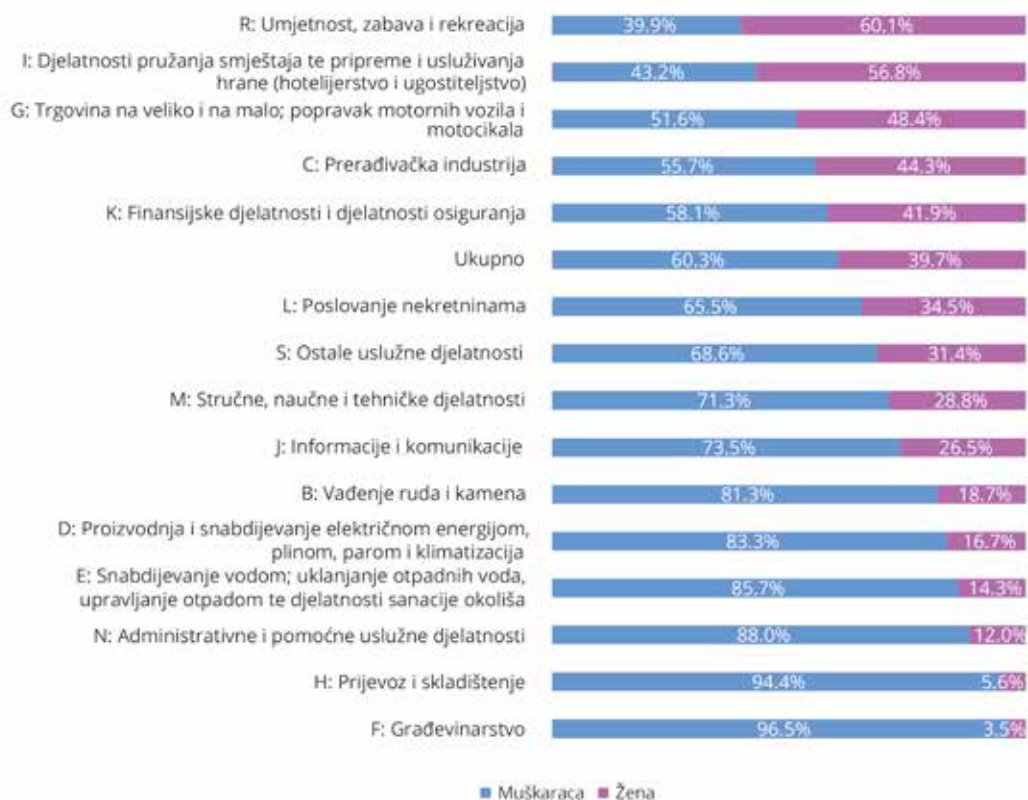
Najveći procent prestanaka ugovora o radu realizovan je u velikim preduzećima (65%), dok se 17,8% odnosi na mala, a 17,2% na srednja preduzeća. Velika preduzeća su, prema tome, bila manje fleksibilna u podnošenju kriznih šokova, ali su veoma značajan faktor u održavanju radnih mjesta koja se odnose na žene. Pored ranije istaknutog velikog procenta zapošljavanja žena u velikim preduzećima, i najveći procent otpuštanja se dešava u njima.

Tabela 10. Broj žena koji su u 2020. godini imale prestanak ugovora o radu, po veličini preduzeća

Veličina	FBiH	RS	BD	Ukupno - BiH	Udio žena
Mala	547	185	6	738	17,8%
Srednja	581	131	0	712	17,2%
Velika	2.535	163	0	2.698	65,0%
Ukupno	3.663	479	6	4.148	100,0%

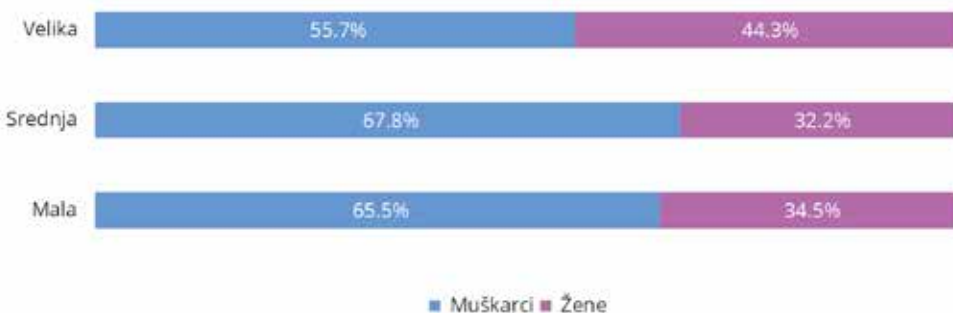
Posmatrano po broju prestanaka ugovoru o radu u specifičnim djelatnostima, najveći procent otpuštenih radnica je u djelatnosti umjetnosti, zabava i rekreacija, gdje žene čine 60,1% otpuštenih radnika iz djelatnosti, slijedi djelatnost pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (56,8%) i trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala (48,4%). U djelatnostima građevinarstvo (F) i prijevoz i skladištenje (H) žene čine izrazito mali procent otpuštenih. Takav procent je očekivan s obzirom da se radi o djelatnostima u kojima dominiraju tradicionalna muška zanimanja.

Grafikon 6. Procentualna zastupljenost žena i muškaraca u ukupnom broju radnika koji su imali prekid ugovora o radu, po djelatnostima, procent žena i muškaraca u pripadajućoj djelatnosti

Kada se posmatraju prekidi o poslovanju u preduzećima različite veličine, žene čine 44,3% prekida ugovora u radu velikih preduzeća, 32,3% srednjih i 34,5% malih preduzeća.

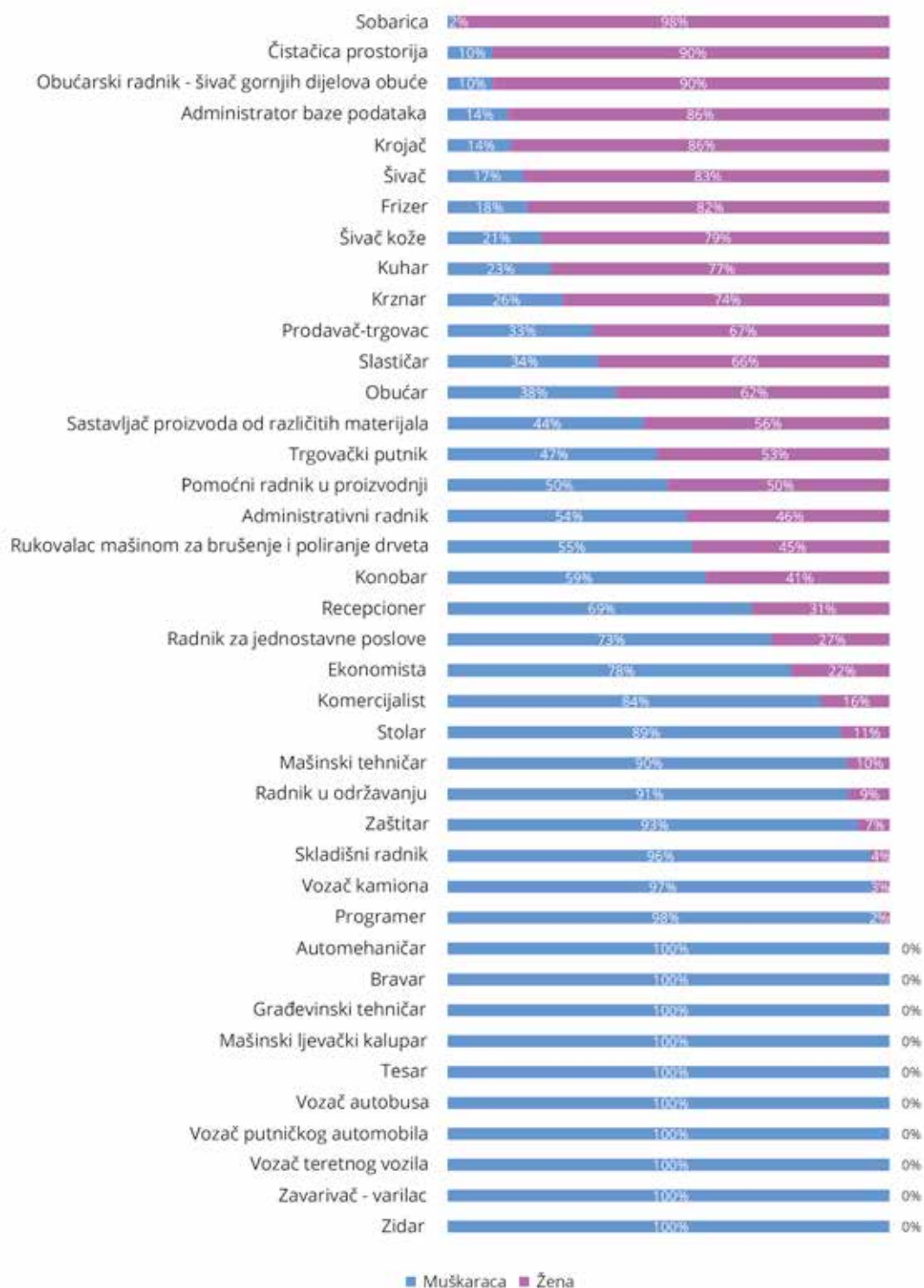
Grafikon 7. Procentualna zastupljenost žena i muškaraca u ukupnom broju radnika koji su imali prekid ugovora o radu po veličini preduzeća, procent žena i muškaraca u pripadajućoj kategoriji

PREKIDI UGOVORA O RADU PREMA SPOLU I ZANIMANJU

Zanimanja koja su u 2020. godini bila najviše pogođena prekidom ugovora među ženama su prodavač-trgovac, šivač, konobar, obučar i pomoćni radnik u proizvodnji. Ovih pet zanimanja čine 50,6% svih prekida ugovora o radu među ženama.

Tabela 11. Najpogođenija zanimanja među ženama

Zanimanje	FBiH	RS	BD	Ukupno - BiH	Procent	Kumulativno
Prodavač-trgovac	905	51	0	956	23,0%	23,0%
Šivač	284	47	3	334	8,1%	31,1%
Konobar	274	25	0	299	7,2%	38,3%
Obučar	281	0	0	281	6,8%	45,1%
Pomoćni radnik u proizvodnji	138	89	0	227	5,5%	50,6%
Kuhar	130	28	0	158	3,8%	54,4%
Obučarski radnik - šivač gornjih dijelova obuće	112	0	0	112	2,7%	57,1%
Šivač kože	110	0	0	110	2,7%	59,7%
Radnik za jednostavne poslove	86	17	0	103	2,5%	62,2%
Sobarica	89	9	0	98	2,4%	64,6%
Administrativni radnik	48	23	1	72	1,7%	66,3%
Sastavljač proizvoda od različitih materijala	54	0	0	54	1,3%	67,6%
Krojač	34	14	0	48	1,2%	68,8%
Frizer	45	0	0	45	1,1%	69,8%
Zaštitar	42	0	0	42	1,0%	70,9%
Krznar	40	0	0	40	1,0%	71,8%
Trgovački putnik	29	11	0	40	1,0%	72,8%
Ostala zanimanja	962	165	2	1.129	27,2%	100%
Ukupno	3.663	479	6	4.148	100,0%	-

Grafikon 8. Udio žena i muškaraca u ukupnom broju prekida ugovora o radu, pregled po zanimanjima (za zanimanja sa više od 30 prekida ugovora o radu)

Na nivou zanimanja, među otpuštenim sobarima/icama, čistačima/icama prostorija, obučarskim radnicima, žene imaju udio preko 90%. Radi se o zanimanjima koja u svom nazivu ističu da se radi o tradicionalnim ženskim zanimanjima, te je udio žena u ukupnom broju prekida ugovora o radu za žene u ovim zanimanjima značajno velik.

Zanimanja poput administratora baze podataka, krojača, šivača, frizera, šivača kože, kuhara, krznara, prodavača-trgovca, slatičara, obučara, sastavljača proizvod od različitih materijala, trgovački putnik i pomoćni radnik u proizvodnji imala su više od 50% prekida ugovora o radu koji se odnosi na žene.

Zanimanja poput automehaničara, bravara, građevinskog tehničara, kalupara, tesara, vozača autobusa, putničkog automobila i teretnog vozila, zavarivača i zidara među radnicima koji su otpušteni uopšte nisu imali žene. Radi se o zanimanja koja su tradicionalno muška, te se prekidi ugovora o radu uglavnom odnose na muškarce.

ZANIMANJA: NETO DOBITNICI I GUBITNICI

ZANIMANJA: NETO DOBITNICI I GUBITNICI

S obzirom da su poslodavci u toku 2020. godine i zapošljavali i otpuštali radnike po različitim zanimanjima, razlika između broja zaposlenih i broja otpuštenih daje najbolji uvid u promjenu broja radnika za posmatrano zanimanje, odnosno uvid u to koja zanimanja su tzv. neto „dobitnici“ (nova zapošljavanja bila veća od broja prekida ugovora o radu) ili „gubitnici“ (nova zapošljavanja manja od broja prekida ugovora o radu). Generalno na nivou uzorka, možemo zaključiti da je u 2020. godini bilo više prestanak ugovora o radu nego novozaposlenih (razlika od 1.725 radnika). Muškarci su činili 63% novozaposlenih radnika u 2020. godini, ali su značajno bili zastupljeni u broju radnika koji su imali prekid ugovora o radu (60,3%). Iako je ukupan broj novozaposlenih i prekida ugovora o radu žena u apsolutnom iznosu bio manji, žene su bile značajnije pogođene COVID-19 pandemijom koja je obilježila 2020. godinu. Ukupna negativna razlika između novozaposlenih i broj radnika koji su imali prestanak ugovora o radu iznosila je 1.725 radnika, u kojoj žene učestvuju sa 53,6%, a muškarci sa 46,4%.

Tabela 12. Ukupan broj novozaposlenih i prekida ugovora o radu, po spolu

Promjena	Muškarci		Žene		Ukupno	
	Ukupno	%	Ukupno	%	Ukupno	%
Novozaposleni	5.497	63,0%	3.224	37,0%	8.721	100,0%
Prestanak ugovora o radu	6.298	60,3%	4.148	39,7%	10.446	100,0%
Razlika	-801	46,4%	-924	53,6%	-1.725	100,0%

Zanimanja koja su bila najveći neto „dobitnici“, u smislu da je bilo više zapošljavanja žena nego prekida ugovora o radu su: operater za unos podataka (pozitivno doprinosi 11% smanjenju razlike između novozaposlenih i broja prestanka ugovora o radu), pomoćni radnik u proizvodnji (8%), ekonomista (5%), telefonist – call centar operater (4%), magistar farmacije (4%) i mašinski tehničar (4%).

Tabela 13. Ženska zanimanja – neto dobitnici

Zanimanje	Novozaposleni	Prekid ugovora o radu	Razlika	Procent ¹
Operater za unos podataka	100	0	100	11%
Pomoćni radnik u proizvodnji	299	227	72	8%

Ekonomista	61	14	47	5%
Telefonist -call centar operater	37	0	37	4%
Magistar farmacije	42	8	34	4%
Mašinski tehničar	46	13	33	4%
Farmaceutski tehničar	38	8	30	3%
Komercijalist	31	8	23	2%
Krojač	71	48	23	2%
Programer	24	1	23	2%
Monter stolarije	18	0	18	2%
Blagajnik	21	4	17	2%
IT Developer	19	6	13	1%
Pravnik	21	9	12	1%
Rukovalac mašinom za brušenje i poliranje drveta	41	29	12	1%
Tapetar	15	3	12	1%
Arhitekt	13	4	9	1%
Ekonomski tehničar	14	6	8	1%
Računovođa	15	7	8	1%
Rukovatelj alatnim strojem	10	2	8	1%
Administrativni radnik - službenik	7	0	7	1%
Čistačica prostorija - higijeničarka	7	0	7	1%
Inženjer elektrotehnike	7	0	7	1%
Drvomodelar	6	0	6	1%
Stolar	18	12	6	1%
Automehaničar	5	0	5	1%
Grafički dizajner	6	1	5	1%
Pakirer	5	0	5	1%
Referent nabave	6	1	5	1%

¹ U odnosu na utvrđenu razliku (924 više prekida o radu žena nego zaposlenih), interpretirati kao zanimanje koje smanjuju jaz između novozaposlenih i otpuštenih, u korist zaposlenih

Zanimanja koja su bila najveći neto „gubitnici“, u smislu da je bilo manje zapošljavanja žena nego prekida ugovora o radu su: prodavač-trgovac (negativno doprinosi 25% smanjenju razlike između novozaposlenih i broja prekida ugovora o radu), konobar (19%), šivač (16%), šivač kože (9%), sobarica (9%) i kuhar (9%).

Tabela 14. Ženska zanimanja – neto gubitnici

Zanimanje	Novozaposleni	Prekid ugovora o radu	Razlika	Procent ¹
Kreditni službenik	0	5	-5	-1%
Rukovalac alatnom mašinom	0	5	-5	-1%
Recepcioner	11	18	-7	-1%
Administrativni radnik	62	72	-10	-1%
Radnik za jednostavne poslove	85	103	-18	-2%
Čistačica prostorija	15	35	-20	-2%
Obučarski radnik - šivač gornjih dijelova obuće	90	112	-22	-2%
Slastičar	3	31	-28	-3%
Frizer	10	45	-35	-4%
Trgovački putnik	5	40	-35	-4%
Obučar	227	281	-54	-6%
Sastavljač proizvoda od različitih materijala	0	54	-54	-6%
Kuhar	79	158	-79	-9%
Sobarica	14	98	-84	-9%
Šivač kože	25	110	-85	-9%
Šivač	184	334	-150	-16%
Konobar	123	299	-176	-19%
Prodavač-trgovac	725	956	-231	-25%

¹ U odnosu na utvrđenu razliku (924 više prekida o radu žena nego zaposlenih), interpretirati kao zanimanje koje povećavaju jaz između novozaposlenih i otpuštenih, u korist otpuštenih

ZAKLJUČCI

ZAKLJUČCI

Ovaj izvještaj predstavlja tematski izvještaj istraživanja koji je nastao na osnovu istraživanja koje su krajem 2020. i početkom 2021. godine proveli Federalni zavod za zapošljavanje, Zavod za zapošljavanje Republike Srpske i Zavod za zapošljavanje Brčko distrikta BiH. Izvještaj posebno obrađuje pitanja koja su se posebno odnosila na muškarce i žene. S obzirom na ograničen broj takvih pitanja (spolna disagregacija unutar pojedinih zanimanja), sam izvještaj predstavlja dobru polaznu osnovu za razumijevanje položaja žena i muškaraca unutar pojedinih zanimanja na tržištu rada, posebno u kontekstu novih zapošljavanja i prestanaka ugovora o radu. Međutim, buduća istraživanja trebala bi unaprijediti metodologiju istraživanje kako bi se još veći naglasak stavio na analizu podataka koja uvažava rodne razlike. Zaključci koji se mogu polučiti iz ovog tematskog izvještaja su:

- Posmatrano na nivou ekonomije Bosne i Hercegovine, žene su činile 37% ukupnog broja novozaposlenih radnika. Ovakav rezultat može ukazivati na dva moguća zaključka: poslodavci češće zapošljavaju muškarce nego žene, ili žene nisu dovoljno aktivne na tržištu rada. U svakom slučaju, neophodno je odgovarajućim mjerama potaknuti veću participaciju žena na tržištu rada.
- Najveći procent novozaposlenih žena je u prerađivačkog djelatnosti i trgovini (76,4% novih radnika u 2020. godini), a velika preduzeća su značajan faktor u zapošljavanju žena (55% svih novozaposlenih žena realizovan je u velikim preduzećima).
- Uvidom u najčešća zanimanja u kojima se žene zapošljavaju, može se uočiti da su najčešća zanimanja žena: prodavač-trgovac, pomoćni radnik u proizvodnji, obučar, šivač, konobar i obučarski radnik – šivač gornjih dijelova obuće. Na ovih šest zanimanja odnosi se 51,1% ukupnog broja novozaposlenih žena u 2020. godini.
- Zanimanja u kojima žene značajno dominiraju odnose se na: farmaceutski tehničar (95% svih novozaposlenih), šivač (94%), magistar farmacije (93%), obučarski radnik (93%), krojač (90%), dok zanimanja u kojima nema niti jedne zaposlene žene su: bravar, dostavljač, zavarivač – varilac, tesar, zidar, vozač autobusa, elektrotehničar, vozač putničkog automobila, armirač i građevinar za održavanje zgrada. Ovakvi rezultati ukazuju da se žene najčešće zapošljavaju u tzv. tradicionalna ženska zanimanja, te da je potrebno kroz obrazovni sistem promovisati rodno neutralna zanimanja.
- Od ukupnog broja radnika kojima je u 2020. godini istekao ugovor o radu, žene čine 39,7%. Prerađivačka industrija i trgovina su dvije djelatnosti u kojima se nalazi najveći broj žena kojima je prestao ugovor o radu u 2020.

godini (78,8%), dok se najveći procent prestanaka ugovora o radu realizovan je u velikim preduzećima (65%). Radi se o preduzećima u kojima se dešava najveći procent novih zapošljavanja.

- Posmatrano po broju prestanaka ugovora o radu u specifičnim djelatnostima, najveći procent otpuštenih radnica je u djelatnosti umjetnosti, zabava i rekreacija, gdje žene čine 60,1% otpuštenih radnika iz djelatnosti, slijedi djelatnost pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (56,8%) i trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala (48,4%). U djelatnostima građevinarstvo (F) i prijevoz i skladištenje (H) žene čine izrazito mali procent otpuštenih. Takav procent je očekivan s obzirom da se radi o djelatnostima u kojima dominiraju tradicionalna muška zanimanja.
- Zanimanja koja su u 2020. godini bila najviše pogođena prestankom ugovora među ženama su prodavač-trgovac, šivač, konobar, obučar i pomoćni radnik u proizvodnji. Ovih pet zanimanja čine 50,6% svih prestanaka ugovora o radu među ženama.
- Na nivou zanimanja, među otpuštenim sobarima/icama, čistačima/icama prostorija, obučarskim radnicima, žene imaju udio preko 90%. Radi se o zanimanjima koja u svom nazivu ističu da se radi o tradicionalnim ženskim zanimanjima, te je udio žena u ukupnom broju prekida ugovora o radu za žene u ovim zanimanjima značajno velik. Zanimanja poput administratora baze podataka, krojača, šivača, frizera, šivača kože, kuhara, krznara, prodavača-trgovca, slatičara, obučara, sastavljača proizvod od različitih materijala, trgovački putnik i pomoćni radnik u proizvodnji imala su više od 50% prestanak ugovora o radu koji se odnosi na žene. Zanimanja poput automehaničara, bravara, građevinskog tehničara, kalupara, tesara, vozača autobusa, putničkog automobila i teretnog vozila, zavarivača i zidara među radnicima koji su otpušteni uopšte nisu imali žene. Radi se o zanimanja koja su tradicionalno muška, te se prekidi ugovora o radu uglavnom odnose na muškarce.
- Žene su bile značajnije pogođene COVID-19 pandemijom koja je obilježila 2020. godinu. Rezultati ove studije ukazuju na potrebu da se odgovarajućim politikama i kroz obrazovni sistem promoviše jedan pristup i odnos prema ženama na tržištu rada.

